

מנה בנתן

שינוי הדף היומי בדון קצרו

לע"נ מרן רבי יוסף שלום בן רבי
אברהם אלישיב זצוק"ל
הערות והנצחות טל' 0548449853 או מייל
MABADAF12@GMAIL.COM

יומא פד-פה סוכה ב-ג

גליון 79 פרשת פינחס תשפ"א

שהגחלים נעשים מתאימים לצליה, והחידוש בכל זה שלא רק בנפל בים צריך להזדרז, אלא גם בכור שהוא יושב ללא נזק אך עדיין הוא מפחד שם, ובננעלה הדלת ישנה אפשרות לעמוד בצד הדלת ולשחק עמו באגוזים, ובכ"ז מותר לשבור, במכבים ומפסיקים החידוש הוא שמותר גם כשהם בחצר אחרת.

רב יוסף אמר בשם רב יהודה בשם שמואל שלא הולכים בפיקוח נפש אחר רוב, ולכאורה אם יש ט' ישראלים וכתיב אחד ודאי הולכים אחר רוב ישראל, וכשיש חצי חצי זה ספק נפסות ומקילים, וכשיש ט' כותים וישראל אחד זה גם ספק, שכל קבוע הוא כמחצה על מחצה, ויש לומר שהחידוש הוא אפילו כשפרשו לחצר אחרת ולא אומרים שמה שפרש הוא מהרוב, ולכאורה ר' אסי אמר בשם ר' יוחנן שאם יש ט' כותים וא' ישראל באותה חצר מפקחים אך לא בחצר אחרת, ויש לומר שר' יוחנן דיבר כשפרשו מקצת, ושמואל דיבר כשפרשו כולם והוחזקו ישראל במקום החדש, ולכאורה קשה ששינוי שיעור מעורבת שמצא בה תינוק מושלך אם רוב העיר יהודים הוא יהודי, ואם הרוב כותים הוא כותי, ואם חצי חצי הוא כישראל, ורב אומר שזה רק להחיותו אך אינו ישראל מיוחס

דף פה ולשמואל הוא ישראל רק לענין פיקוח הגל, ומשמע רק ברוב ישראל, וצריך לומר ששמואל מדבר על הרישא שכתוב שאם הרוב כותים הוא כותי ולענין פיקוח הגל אף ברוב כותים מפקחים, והוא ככותי רק לענין אכילת נבילות, וברוב ישראל הוא כישראל לענין השבת אבידתו, וחצי חצי הוא ישראל לענין נזיקין, ובמקרה שנגח שור שלנו לשורו פטור, שהוא יוכיח שהוא ישראל ויטול, והנ"מ היא כששורו נגח שור שלנו, שישלם חצי, ולגבי החצי השני שכותי חייב הוא יאמר לניזק שיביא ראיה שאינו ישראל ויקח כדין כותי.

המשנה מאריכה בפיקוח הגל, והכוונה שלא רק ספק הוא שם ספק לא, שאם הוא שם הוא חי, אלא אפילו הוא שם אלא שלא יודעים אם הוא חי ולא רק ספק בישראל, אלא אפילו אם ספק לנו אם הוא כותי מפקחים, מה שכתוב מצאוהו חי מפקחים בא לחדש שמפקחים גם לחיי שעה.

מה שכתוב אם מת יניחוהו, החידוש הוא אפילו לדברי ר' יהודה בן לקיש בבביתא שלא מצילים מת מפני דליקה, ור' יהודה בן לקיש אמר ששמע שמצילים מת מפני דליקה, ודוקא שם שאדם בהול על מתו ואם לא נתיר להציל יבא לכבות אך כאן אינו בהול עליו.

שנו בבביתא שבודק עד חוטמו, ויש דעה שבודקים עד לבו, אם בדיק ומצא את העליונים מתים לא יאמר כבר מתו התחתונים, וכן היה מעשה שמצאו שמתו העליונים והתחתונים היו חיים, ולכאורה נחלקו תנאים אלו כמו המחלוקת בבביתא מהיכן הוולד נוצר, שיש אומרים מראשו כמו שכתוב **ממעני אימי אתה גוזי**, ויש עוד פסוק **גזי נורך והשליכי**, ולאבא שאול הוא נוצר מטבורו ושולח שרשים לצדדים, ויש לומר שאבא שאול דיבר רק על יצירה, שהוא סובר שכל דבר נברא מאמצעיתו, אך ודאי לענין פיקוח נפש עיקר החיות הוא מהחוטם, שכתוב **כל אשר רוח חיים באפיו**, ורב פפא אומר שהמחלוקת היא רק אם בדיק מלמטה, ולכו"ע אם בדיק מלמעלה עד חוטמו אין צריך לבדוק יותר, שכתוב **כל אשר רוח חיים באפיו**.

כשהלכו ר' ישמעאל ור' ע"ז בן עזריה, ולוי הסדר ור' ישמעאל בן ר"א בן עזריה הלכו אחריהם, ושאלו בפניהם מנין שפיקוח נפש דוחה שבת, ר' ישמעאל הוכיח מבא במחלת שזה ספק אם בא להרוג ובכ"ז מותר להרוג, למרות ששפיות דמים מטמא את הארץ ומסלק השכינה, ק"ו שפיקוח נפש דוחה כל התורה, ור"ע הוכיח מהפסוק **וכי יזיד איש על רעהו להרגו בערמה מעם מזבחי תקנתו למות** ולא מעל מזבחי שלא מפסיק העבודה, **עמוד ב** ור' יוחנן אמר שזה רק לעדות להמית, אך להחיות יפסיק את העבודה להציל, ואם עדות שזה רק ספק אם יציל ובכ"ז דוחה עבודה שדוחה שבת, ק"ו שפיקוח נפש דוחה שבת, ור"א הוכיח ממילה שהיא אבר אחד ודוחה שבת, רמ"ח אברים ודאי דוחה שבת, ור' יוסי בר יהודה לומד מהפסוק **את שבתותי תשמורו**, ואין לומר לכולם שכתוב אך, לחלק, והיינו שלצורך פיקוח נפש אין צריך לשמור, ור' יונתן בר יוסף לומד

דף פד לרב אסור להרוג כלב שוטה גם בזריקת חפץ, ולשמואל מותר להרגו מרחוק, וכן שינוי בבביתא שהורגים אותו בדבר הנזרק, ומי שהתחך בו מסתכן ויוריד בגדיו וירויץ, וכן עשה רב הונא בר רב יהושע כשהתחך בו כלב שוטה, וקרא על עצמו **החכמה תחיה בעליה**, ומי שהכלב נשכו ימות, אך תקנתו היא שיביאו עור צבוע זכר ויכתבו עליו: אני פלוני בן פלונית ואני כותב עליך בעור צבוע זכר כנתי כנתי קלירוס, או שכותב קנדי קנדי קלורוס ק-ה ק-ה ה' צב-קות אמן אמן סלה, ויפשוט בגדיו ויקברם בבית הקברות לי"ב חודש ויוציאם וישרפם, ויפזר את האפר בפרשת דרכים ובאותם י"ב חודש ישתה מים רק בקנה של נחושת, שלא יראה בבואה של שד במים ויסתכן, ואמו של אבא בר מרתא שהוא אבא מר מריומי עשתה לו קנה של זהב.

ר' יוחנן חלה במחלת צפדינא והלך למטרוניתא נכרית והיא עשתה לו רפואה יום ה' ויום ו', אמר לה מה אעשה בשבת, אמרה לו אינך צריך, אמר לה אם אצטרך מה אעשה, אמרה לו השבע לי שלא תגלה ונשבע לה שלא יגלה לאלוקי ישראל, ובכ"ז הוא דרש בשיעור את הרפואה הזו, שהשבעה היתה שלא יגלה לאלקים אך לישראל כן יגלה, ואין בזה חילול ה' שהוא אמר לה מתחילה שהוא יגלה, ורב אחא בר אמי אומר שהרפואה היתה מי שאור שמן זית ומלח, ולרב יימר הרפואה היא שאור שמן זית ומלח, ולרב אשי הרפואה היא שומן של כנף אווז, ואביי אמר שעשה הכל ולא הועיל לו עד שישמעאלי אחד אמר לו שיביא גרעיני זיתים שלא הביאו שליש וישרפם בתנור במרית חדשה וידביק בשיניו, ועשה כך ואז התרפא, ומחלה זו מגיעה כשאוכלים לחם חטים חם, ומאכילת שיירי כסא דהרסנא, והסימן לחולי זה כשמניח משהו בפיו ויורד דם משורות שיניו, וכשר' יוחנן חלה בזה הוא עשה כן אף בשבת והתרפא, וההיתר שלו הוא שזה סכנת נפשות כי הוא מתחיל בפה וגומר בבני מעיו, ורב חייא בר אבא שאל שבמשנה זה דעת יחיד, אמר ר' יוחנן שרובן מודים למתא לענין כלב, ולכאורה יש להוכיח ממה ששינוי בבביתא שמתא בן חרש מתיר למי שאחזו ירקון לאכול בשר חמור, ולמי שנשכו כלב שוטה לאכול מחצר כבד שלו, ומותר לחושש בפיו לשים סם בשבת, ולחכמים אין באלו משום רפואה, ולכאורה יש לדייק שחכמים חלקו רק על סם, ויש לדחות שממעטים שלא מקיזים דם למחלת סרונוכי, ולכאורה יש להוכיח ממה שר' ישמעאל בר' יוסי אמר ששמע ג' דברים ממתא בן חרש, שמקיזים דם לסרונוכי, ומי שננשך מכלב שוטה יכול לאכול מחצר הכבד שלו, וכן החושש בפיו מותר לתת סם, ולחכמים אין באלו משום רפואה, ומשמע שהם חלקו בשנים האחרונים, ויש לדחות שהם הסכימו בשנים הראשונים ונחלקו רק בחושש בפיו, **עמוד ב** ולכאורה יש להוכיח ממה שרבה בר שמואל שנה שר' א"א בר' יוסי הביא בשם מתא בן חרש שמעוברת שהריחה מאכילים אותה עד שתשוב נפשה, ומי שננשך מכלב שוטה יאכל מחצר כבד שלו, וחכמים אומרים בזו ולא באחרת ופשוט שהם לא חלקו במעוברת א"כ יוצא שנחלקו בסם, ורב אשי מדייק מדברי המשנה שאחר שהיא הביאה את המחלוקת בכלב היא מביאה דין נוסף של מתא בסם וחכמים לא חלקו בזה.

המשנה מוסיפה שוב מפני שהוא ספק נפשות שדוחה שבת, וזה לחדש כדברי רב יהודה בשם רב שאף ספק לגבי שבוע הבא מותר, כגון שאמדוהו שצריך רפואה ח' ימים ועומדים ביום ו' שלא אומרים שנחכה עוד יום כדי שלא יצטרך לקחת ב' שבתות, וכן שינוי להדיא בבביתא שלא רק לשבת אחת מחללים אלא גם לב' שבתות, ולא עושים את זה ע"י נכרי או כותי אלא בגדול בישראל, ולא עושים את זה על פי נשים או כותים אך מצרפים אותם כדעה נוספת, **שנו בבביתא** שמפקחים פיקוח נפש בשבת והזריז משובח ולא צריך לשאול את הב"ד, ואם רואה שאדם נפל לים יזדרז לפרוס מצודה ולהעלותו ואפילו שצד עימו דגים, וכן אם נפל תינוק לבור יזדרז לעקור חוליא ולהעלותו ואף שעושה מדרגה, וכן אם ננעלה דלת בפני תינוק יזדרז לשברה להוציאו, ואף שמתכוון לשברה ולהשתמש בנסרים שלמים, ומותר לכבות ולהפסיק הגחלים בפני דליקה ואף

מהפסוק **כי קודש היא לכם** שהיא מסורה בידכם ולא אתם בידה, ור"ש בן מנסיא לומד מושמרו בני ישראל את השבת, שהתורה אומרת שעדיף לחלל שבת אחת כדי שישמור הרבה שבתות, ושמואל אמר שאם היה שם מביא פסוק שעדיף מכולם שנאמר **וחי בהם** ולא שימות בהם, ורובא אומר שלכולם יש פירכא ולשמואל לא, שאין ללמוד ממחירת כמו שרבא למד שההיתר להרוג הוא שהגנב יודע שאדם עומד על ממונו ובהא להרגך השכם להרגו, וזה נאמר רק בהצלה ודאית, וגם את דרשת ר"ע מהפסוק מעם מזבחי יש לדחות שניתן ללמוד כאביי, שמוסרים לו ת"ח לראות אם יש ממש בדבריו, ועוד שזה רק בהצלה ודאית, ומהלימוד של שמואל לומדים גם ספק פיקוח נפש, וע"ז אמר רבינא או ר"נ בר יצחק שעדיף גרעין פלפל חריף אחד מסלים מלאים דלעת.

משנה חטאת ואשם ודאי, מכפרים, מיתה ויוה"כ מכפרים עם תשובה, תשובה לבד מכפרת על עבירות קלות, עשה ולאויס, ועל חמורות היא רק תולה עד יו"כ, האומר אחטא ואשוב אחטא ואשוב לא עוזרים לו לעשות תשובה, וכן אם אומר אחטא ויו"כ מכפר אינו מכפר, עבירות שבינו למקום יו"כ מכפר, ומה שבין אדם לחבירו אין יו"כ מכפר עד שירצה את חבירו, וכן דרש ר"א בן עזריה מהפסוק **מכל חטאותיכם לפני ה'**, שרק לחטאות של לפני ה' מועיל להם יו"כ, ובין אדם לחבירו מועיל רק כשמרצה אותו, ור"ע אמר אשריכם ישראל שאתם מיטהרים לפני אביכם שבשמים, כמו שכתוב וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם, ועוד נאמר מקוה ישראל ה' וכמו שמקוה מטהר הטמאים כך הקב"ה מטהר את ישראל. גמרא המשנה אומרת אשם ודאי מכפר ומשמע שאשם תלוי לא, שאף שכתוב בו כפרה אך אינו כפרה גמורה, ועוד חילוק שאשם תלוי יו"כ מסיים כפרתו, ואילו חטאות ואשמות ודאי, יו"כ לא מסיים כפרתם שחייבים גם אחר שעבר יו"כ.

במשנה משמע שמיתה ויסורים אינם מכפרים בפני עצמם, ולכאורה לדעת רבי על כל עבירות שבתורה יוה"כ מכפר אפילו לא עשה תשובה, חוץ מפורק עול והמגלה פנים בתורה והמפר ברית בשר שי"כ מכפר להם רק אם עשה תשובה, ויש לומר שהמשנה היא גם לרבי, ותשובה צריכה יו"כ אך יו"כ אינו צריך תשובה, לכאורה אם תשובה מכפרת על לאו ק"ו מדוע שלא תכפר על עשה, ורב יהודה מבאר שלא, היינו שניתק לעשה, אך ישנה ברייתא שמבאר במשנה שקלות זה עשה ולא תעשה, מלבד לא תשא, דף פו יש לומר שנקטו דוגמא לא תשא וכל הדומים לו, והברייתא שר' יהודה אומר שמה שהוא מלא תשא ולמטה יו"כ מכפר, ומלא תשא ומעלה תשובה תולה ויו"כ מכפר, יש לומר שהכוונה ליו"כ וכל הדומה לו, ויש להוכיח מדברי הברייתא שבחורב כתוב על תשובה ונקמה, וזה לא כולל לא תשא שכתוב לא ינקה, ואין לומר שזה כולל כל הלאויס שכתוב את שמו שרק את שמו אינו מנקה ושאר לאויס כן, ויש לומר שנחלקו בזה תנאים ששינו בברייתא אחרת שתשובה מכפרת על עשה ולא תעשה הניתק לעשה, ועל כריתות ומיתה ב"ד ולא תעשה גמור תשובה תולה ויו"כ מכפר.

ר"א הקשה שנאמר ונקמה וכתוב לא ינקה, ויש לבאר שהקב"ה מנקה לשבים ולא למי שאינם שבים.

ר' מתיא בן חרש שאל את ר"א בן עזריה ברומי שהוא שר' ישמעאל דרש שמע שיש ד' חילוקי כפרה ואמר לו שיש ג' חילוקים, ועם כל אחד יש תשובה: שאם עבר על עשה ושב מוחלים לו שכתוב **שובו בנים שובבים**, אם עבר על לאו ועשה, תשובה תולה לו ויו"כ מכפר, שכתוב **כי ביום הזה יכפר עליכם מכל חטאותיכם**, עבר על כרת ומיתה ב"ד ועשה תשובה, היא תולה עם יו"כ ויסורים ממרקים, כמו שכתוב ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים עוונם, אך מי שיש בידו עוון חילול ה', אין כח בתשובה וביו"כ לתלות ולא ביסורים למרק אלא כולם תולים ומיתה ממרקת שכתוב **ונגלה באזני ה' צבקות אם יכופר עוון הזה לכם עד תמותו**.

רב אומר שחילול ה' הוא כשהוא אינו משלם מיד על בשר שלקח מהטבח, ואביי אומר שזה רק במקום שלא תובעים, אך כשרגילים לתבוע אין בכך חילול ה', ורבינא אומר שבמתא מחסיא רגלים לתבוע, וכשאביי קנה בשר מב' שותפים הוא שילם זוז לכל אחד מהם ואח"כ חישב עמם, ר' יוחנן אמר שאם הוא ילך ד' אמות בלי תורה ותפילין זה יהיה חילול ה', יצחק מבית ר' ינאי מבאר שחילול ה' הוא אם חבירי מתבישים בו מפני השמועות שיש עליו, ר"נ בר יצחק אומר שחילול ה' הוא כשאומרים על מישהו שאלוקים ימחל

על מעשיו, אביי מבאר כמו ששינונו על הפסוק **ואהבת את ה' אלוקיך** ששם שמים יתאהב על ידך שיקרא וישנה וישמש ת"ח ומשאו ומתנו עם כולם בנחת, ואז אומרים עליו אשרי אביו ורבו שלמדוהו תורה, אוי למי שלא למד תורה ראו כמה מתוקנים דרכי פלוני שלמד תורה ועליו נאמר **ישראל אשר בך אתפאר**, אך מי שקורא ושונה ומשמש ת"ח אך אינו נושא ונותן עם הבריות באמונה ודיבורו אינו בנחת, ואומרים עליו אוי לפלוני שלמד תורה, אוי לאביו ורבו שלמדוהו, פלוני שלמד תורה ראו כמה מעשיו מקולקלין ודרכיו מכוערים, ועליו נאמר **באמור עליהם עם ה' אלה ומארצו יצאו**.

ר' חמא בר חנינא אומר שתשובה גדולה שהיא מביאה רפואה לעולם שכתוב **ארפא משוכותכם אוהבם נדבה**, ר' חמא בר חנינא הקשה שכתוב **שובו בנים שובבים** ומשמע שהם עדיין שובבים, ואח"כ כתוב **ארפא משוכותיכם**, ויש לחלק שבתשובה מיראה הם נשאר שובבים, ובתשובה מאהבה נרפאו ממשובתם, רב יהודה הקשה שכתוב **שובו בנים שובבים** **ארפא משוכותיכם** ובפסוק אחר כתוב **אנכי בעלתי בכם ולקחתי אתכם אחד מעיר ושנים ממשפחה**, ויש לחלק שבתשובה מיראה או מאהבה הם נקראים בנים, אך אם שבו בגלל יסורים הם נקראים עבדים לשון בעלות,

ר' לוי אומר שתשובה גדולה שהיא מגיעה עד כסא הכבוד שכתוב **שובה ישראל עד ה' אלוקיך, עמוד ב' ור' יוחנן** אמר שתשובה גדולה שהיא דוחה לאו בתורה שכתוב **לאמר הן ישלח איש את אשתו והלכה מאתו והיתה לאיש אחר הישוב אליה עוד הלא חנוף תחנף הארץ ההיא ואת זנית רעים רבים, ושוב אלי נאום ה'**, ור' יוחנן אמר שתשובה גדולה שהיא מקרבת את הגאולה כמו שכתוב **ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב שהגואל מגיע בגלל שבי הפשע**, ור"ל אמר שתשובה גדולה שזדונות נעשים לו כשגגות, שכתוב **שובה ישראל עד ה' אלוקיך כי כשלת בעוונך שהעוון שהוא מזיד הופך למכשול**, ומה שר"ל אמר שזדונות נעשות כזכויות שנאמר **ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה עליהם יחיה**, זה בתשובה מאהבה, אך בתשובה מיראה נעשות כשגגות, ר' יוחנן אמר שתשובה גדולה שמארכת ימיו של אדם שכתוב **ובשוב רשע ועשה משפט וצדקה יחיה**.

רבה בר מרי אומר שמדת הקב"ה אינה כמדת בשר ודם שאם מקניט חבירו ספק אם הוא מתפייס וגם אם כן ספק מתפייס בדברים, אך הקב"ה אף אם אדם עבר עבירה בסתר הוא מתפייס בדברים כמו שכתוב **קחו עמכם דברים ושובו אל ה'**, והוא מחזיק לו טובה כמו שכתוב **וקח טוב וגם נחשב לו כאילו הקריב פרים**, כמו שכתוב **ונשלמה פרים שפתינו, ולא מדובר בפרי חובה שכתוב ארפא משוכתם אוהבם נדבה**, ור"מ אמר שתשובה גדולה שכשבייל יחיד שעשה תשובה מוחלים לכל העולם שכתוב **ארפא משוכותיכם אוהבם נדבה כי שב אפי ממנו ולא כתוב מהם**, **רב יהודה** אומר שבעל תשובה נקרא כשבאה לידו דבר עבירה וניצול ממנה ובאותה אשה באותו מצב ובאותו מקום.

רב יהודה אמר שרב הקשה שכתוב **אשרי נשוי פשע כסוי חטאה**, ובפסוק אחר נאמר **מכסה פשעיו לא יצליח וביאר רב שבחטא מפורסם לא יכסה, ובחטא שאינו מפורסם יכסה**, ור"נ חילק שבחטא שבין אדם לחבירו לא יכסה אך חטא שבין אדם למקום יכסה.

ר' יוסי בר יהודה אומר שאם אדם עבר עבירה פעם אחת מוחלין לו וכן אחר פעם שניה, וכן אחר פעם שלישית, אך אחר פעם רביעית לא מוחלים לו, שכתוב **כה אמר ה' על שלושה פשעי ישראל ועל ארבעה לא אשיבנו**, ועוד כתוב **הן כל אלה יפעל קל פעמיים ושלוש עם גבר**, וצריך פסוק נוסף שהפסוק הראשון נאמר בציבור והפסוק השני מחדש גם ביחיד.

שנו בברייתא שעבירות שכבר התוודה עליהם ביוה"כ אחד לא יתודה עליהם שוב ביוה"כ הבא, אך אם שנה בהם, יתוודה עליהם, ואם לא שנה ובכ"ז התוודה עליהם שוב, נאמר עליו הפסוק **ככלב שב על קיאו כסיל שונה באוולתו**, לדעת ר"א בו יעקב הוא משובח שכתוב **כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד**, ומה שכתוב **כסיל שונה באוולתו** נאמר על מי שעובר עבירה פעמיים כמו שאמר רב הונא שמי שחטא ושנה העבירה הותרה לו והיינו שנעשית לו כהיתר.

לר' יהודה בן בבא צריך לפרט את החטא כמו שכתוב **אנא חטא העם הזה חטאה גדולה ויעשו להם אלוהי זהב**, ולר"ע גם על זה נאמר **אשרי נשוי פשע כסוי חטאה**, ומשה רבינו פירט אלהי זהב, כדברי ר'

ינאי שהוא טען להקב"ה שהכסף וזהב שהרבה להם גרם להם לעשות אלוהי זהב.

עמדו לישראל ב' פונסים טובים משה ודוד, משה אמר שיכתב סרחונו, כמו שכתוב **יען לא האמנתם בי להקדישני**, ודוד אמר אל יכתב סרחוני כמו שכתוב **אשרי נשוי פשע כסוי חטאה** והמשל בזה לשתי נשים שלקו בב"ד אחת בגלל שקלקלה בעבירה ואחת בגלל שאכלה פגי שביעית, זו שלקתה בגלל שביעית אמרה שיפרסמו מדוע לקתה, שלא יאמרו שלקתה כמו האחרת, ותלו על צוורה פגי שביעית והכריזו לפניו שלקתה בגלל שביעית.

מפרסמים החנפים מפני חילול ה', שכתוב **ובשוב צדיק מצדקו ועשה עוול ונתתי ממשול לפניו**, תשובת רשעים גמורים מעכבת פורענותם, ואף שגזר דינם נחתם לפורענות שלוות רשעים סופה תקלה, ומי שנכנס לרבנות זה מקדים לו את המוות, ערום נכנס לה וערום יוצא ממנה והלואי שיצא כמו שנכנס בלי חטא, ולכן כשרב היה נכנס לדון הוא אמר שזה כאילו מכניס עצמו להריגה ביודעין ללא שעושה צורך ביתו, והולך ריקן לביתו, והלואי שתהיה ביאה כיצאיה,

דף פז כשרבא נכנס לדון אמר שהוא מוביל עצמו ברצון להריגה ללא עשיית צורך ביתו והולך ריקן לביתו והלואי שתהיה ביאה כיצאיה, וכשרבא היה רואה שהרבה אנשים הולכים אחריו הוא אמר **אם יעלה לשמים שיאו וראשו לעב גייע, כגללו יאבד לנצח, רואיו יאמרו איו**, וכשהיו מכתפים את רב זוטרא בשבת הרגל, הוא היה אומר **כי לא לעלם חוסן ואם נזר לדור ודור**,

שאת פני רשע לא טוב, לא טוב לרשעים שנושאים להם פנים בעולם הזה, וכן שנינו שנשאו פנים לאחאב בעוה"ז שכתוב **יען כי נכנע אחאב לפני לא אביא הרעה בימיו**, ואח"כ נאמר **להטות צדיק במשפט**, שטוב לצדיקים שלא נושאים להם פנים בעוה"ז, שכתוב **אצל משה יען לא האמנתם בי להקדישני**, ומשמע שאילו האמינו לא היה מגיע זמנם להפטר מהעולם ואשרי הצדיקים שלא רק שהם זוכים אלא הם מזכים לבניהם ובני בניהם עד סוף הדורות, שכל בני אהרן היו ראויים להשרף, שכתוב הנותרים, אלא שעמדה זכות אביהם, אוי לרשעים שלא רק שהם מחייבים את עצמם אלא גם את בניהם ובני בניהם עד סוף הדורות, שלכנען היו בנים רבים שהיו ראויים להסמך כטבי עבדו של ר"ג, אלא שחובת אביהם גרמה להם, המזכה את הרבים לא בא חטא על ידו והמחטיא הרבים לא מספיקים בידו לעשות תשובה, מזכה הרבים לא בא על ידו חטא שלא יתכן שהוא יהיה כגהינם ותלמידיו בגן עדן, שכתוב **כי לא תעזוב נפשי לשאול לא תתן חסידיך לראות שחת**, והמחטיא את הרבים לא עוזרים לו לחזור בתשובה שלא יתכן שהוא יהיה בגן עדן ותלמידיו כגהינם, שכתוב **אדם עשוק בדם נפש עד בור ינוס אל יתמכו בו**.

שנינו במשנה האומר אחטא ואשוב פעמיים, וזה כדברי רב הונא בשם רב שהעובר עבירה ושנה בה היא נעשית לו כהיתר. **לכאורה** דברי המשנה שהאומר אחטא ויזה"כ מכפר אינו מכפר זה לא לדעת רבי שיוה"כ מכפר על כל עבירות גם בלי תשובה, ויש לומר שגם לרבי אינו מכפר כשסומך וחוטא על גב יוה"כ שיכפר לו.

המשנה אומרת שיו"כ לא מכפר על עבירות שבין אדם לחבירו, ורב יוסף בר חבו שאל את ר' אבהו שכתוב בפסוק **אם יחטא איש לאיש ופללו אלוקים**, ומשמע שה' מפיס לו, ויש לדחות שהכוונה שידונו הדיין, אך לפ"ז לא מובן המשך הפסוק ואם לה' יחטא איש מי יתפלל לו, ויש לפרש את הפסוק כך, שאם יחטא איש לאיש ופללו, דהיינו, שפייסו, אז אלוקים ימחול לו, ואם לה' יחטא איש מי יתפלל לו ורק תשובה ומעשים טובים יועילו לו.

ר' יצחק אומר שהמקיט את חבירו אפילו בדברים צריך לפייסו, שכתוב **בני אם ערכת לרעך תקעת לזר כפך נוקשת באמרי פיך עשה זאת אפוא בני והנצל כי באת בכף רעך לך התרפס ורהב רעך**, אם יש ממון בידך תן לו, ואם לא הרבה עליו רעים, ורב חסדא אומר שצריך לפייסו בג' שורות של ג' בני אדם, שכתוב **ישור על אנשים ויאמר חטאתי, וישור העויתי, ולא שוה לי**, ר' יוסי בר חנינא אומר שהמבקש מחילה מחבירו יבקש רק עד ג' פעמים, כמו שכתוב **אנא שא נא ועתה שא נא** ואם מת אותו אדם יביא עשרה בני אדם ומעמידם על קברו ואומר חטאתי לה' אלוקי ישראל ופלפוני שחבלתי בו.

ר' ירמיה חטא בדבר לר' אבא והלך וישב בפתח ביתו, וכששפכה אמתו מים נשפך מעט עליו, ואמר עשאוני כאשפה, וקרא על עצמו **מאשפות ירים אביון**, ושמע ר' אבא ויצא אליו ואמר ר' ירמיה עכשיו

צריך אני להוציא מדעתך את הכעס, כמו שכתוב **לך התרפס ורהב רעך**.

אדם חטא לר' זירא ור' זירא המציא עצמו לפניו כדי שיפייסו, רב כעס על טבח אחד והוא לא נכנס לפניו בערב יוה"כ, אמר רב אלך אני להתפייס עמו, פגש בו רב הונא אמר לו להיכן אתה הולך, אמר לו לפייס את פלוני, אמר רב הונא שרב הולך להרגו, וכשרב הגיע אליו הוא היה עסוק בשבירת ראש בהמה והרים עיניו ואמר לו, אתה אבא אין לי כלום עמך, ויצאה עצם מהבהמה והכתה אותו בצוארו ומת.

רב קרא פסוקים לפני רבי **עמוד ב** וכשהגיע ר' חייא חזר עבורו להתחלה, וכשהגיע ר"ש בן רבי חזרו שוב להתחלה, וכשהגיע ר' חנינא אמר רב האם נחזור שוב, ורבי לא חזר והקפיד עליו ר' חנינא, וי"ג שנה בערב יו"כ רב הלך לפניו לפייסו ולא התפייס עמו, ואף שר' יוסי בר חנינא אמר שלא יבקש יותר מג' פעמים, יש לומר שרב החמיר על עצמו, ומה שר' חנינא לא התפייס למרות שרבא אמר שהמעביר על מדותיו מעבירים לו כל פשעיו, יש לומר שר' חנינא ראה בחלום שתולים את רב בדקל וזה סימן שהוא יהיה ראש ישיבה, וחשש ר' חנינא שהוא ידחה אותו שהרי רבי מינהו לראש הישיבה, ולכן ר' חנינא גרם שרב ילך לבבל והוא נעשה שם ראש ישיבה.

שנו בברייתא שמצוות היודי בערב יו"כ הוא עם חשיכה, אלא שחששו חכמים שבאכילה ושתייה יקרה לו משהו ולכן יתוודה קודם סעודה, ויתוודה בערבית וגם בשחרית וגם במוסף במנחה ובנעילה, ויחיד מתודה אחר תפלתו והש"ץ בתוך התפילה.

לרב היודי הוא אתה יודע רזי עולם, ולשמואל ממעמקי הלב, וללוי ובתורתך כתוב לאמר, ולר' יוחנן רבון העולמים, ולר' יהודה כי עוונותינו רבו מלמנות וחטאתינו עצמו מספר, לרב המנונא אומר אלוקי עד לא נוצרתי איני כדאי ועכשיו שנוצרתי כאילו לא נוצרתי עפר אני בחיי ק"ו במיתתי הרי אני לפניך ככלי מלא בושה וכלימה יהי רצון מלפניך שלא אחטא ומה שחטאתי מרוק ברחמיך אבל לא ע"י יסורים, וזה היודי של רבא כל השנה ושל רב המנונא זוטא ביו"כ, ומר זוטרא אומר שכל זה כשלא אמר אבל אנחנו חטאנו אך אם אמר אנחנו חטאנו לא צריך יותר להתוודות, כמו שאמר בר המדורי שהוא עמד לפני שמואל ושמואל ישב וכשאמר הש"ץ אבל אנחנו חטאנו הוא קם ללכת, א"כ מוכח שזהו עיקר היודי.

המשנה אומרת שג' פעמים כהנים נושאים את כפיהם ד' פעמים ביום, בשחרית מוסף מנחה ונעילת שערים, וזה בתעניות ומעמדות וביו"כ, לרב, נעילת שערים זה תפלה נוספת, ולשמואל, זה המילים מה אנו מה חיינו, וישנה ברייתא שבליל יוה"כ מתפלל ז' ומתוודה וכן בשחרית מתפלל ז' ומתוודה וכן במוסף וכן במנחה וכן בנעילה, ונחלקו בזה תנאים בברייתא נוספת שלר"מ יוה"כ עם חשיכה מתפלל ז' ומתוודה והחתימה היא ביודיו, ולחכמים בערבית מתפלל ז' ואם רצה חותם ביודיו, ושמואל נשאר בתיובתא.

עולא בן רב ירד לפני רב לתיבה והתחיל באתה בחרתנו וסיים במה אנו מה חיינו ושבתו רב, לרב הונא בר רב נתן יחיד אומרה אחר תפלתו.

רב סובר שתפלת נעילה פוטרת את של ערבית וזה לשיטתו שהיא תפילה נוספת ולא צריך להתפלל שוב, ואף שרב עצמו סובר שכל תפלת ערבית רשות, אך הוא בא לומר שגם לדעה שערבית חובה יוצא בנעילה, אך יש להוכיח ממה ששנינו שבנעילה מתפלל ז' ומתוודה וערבית מתפלל ז' מעין שמונה עשרה ור"ח בן גמליאל אומר בשם אבותיו שמתפלל י"ח שלימות,

דף פח שהרי צריך לומר הבדלה בחונן הרעת, ויש לומר שזה תלוי במחלוקת תנאים ששנינו שחייבי טבילות יכולים לטבול כדרכם ביו"כ, נדה ויולדת טובלות בליל יו"כ בעל קרי טובל עד מנחה, ולר' יוסי טובל כל היום, ובברייתא אחרת שנינו שלת"ק בעל קרי טובל כל היום ולר' יוסי עד מנחה, והחילוק הוא שאם התפלל נעילה אסור לו לטבול אחר מנחה, ואם עדיין לא התפלל נעילה יכול לטבול אחר מנחה, ורבנן סוברים שגם אם התפלל נעילה יכול לטבול כי טבילה בזמנה מצוה, ולפ"ז ר' יוסי סובר שטבילה בזמנה אינה מצוה, אך יש ברייתא שנחלקו רבנן ור' יוסי במי שהיה שם כתוב על בשרו שאסור לו להתרחץ ולסוך ולעמוד במקום טינופת, ולרבנן אם הזדמנה לו טבילת מצוה יכרוך על זה גמי ויטבול, ולר' יוסי יטבול כדרכו אך לא ישפוף, וביארו שלר' יוסי טבילה בזמנה מצוה ולכן יטבול כדרכו כדי שלא ימנע, ולרבנן אינה מצוה, ויש לומר שר' יוסי אצלינו הוא ר'

יוסי בר' יהודה, שאומר לגבי אשה שמספקת בזמן טהרתה, שמספיק לה לטבול פעם אחת, וא"כ טבילה בזמנה אינה מצוה.

הרואה קרי ביו"כ יטבול וישפשף בערב, ואין לומר שישפשף אחרי יו"כ, כי הוא כבר אחר טבילה, אלא הכוונה שישפשף מאתמול כדי שלא יהיה חציצה,

תלמיד אחד שנה לפני ר"נ שהרואה קרי ביו"כ עוונותיו מחולים לו, ואמנם יש ברייתא אחרת שעוונותיו סדורים לו, ויש לפרש שעוונותיו סדורים להמחל, ר' ישמעאל אומר שהרואה קרי ביו"כ ידאג כל השנה, ואם עלתה לו השנה מובטח לו שהוא בן העוה"ב, ור"נ בר יצחק מוכיח שכל העולם מעונים והוא שבע, ורב דימי אמר שהרואה קרי ביו"כ הוא סימן שיאריך ימים וירבה בנים ובני בנים.

ת.ו.ש.ל.ב.ע.

מסכת סוכה

דף ב משנה סוכה הגבוהה מכ' אמה פסולה ולר' יהודה כשירה, סוכה שאינה גבוהה י' טפחים או שאין לה ג' דפנות, או שהחמה בה מרובה על הצל, פסולה. **גמרא** במסכת עירובין שנינו שמבוי הגבוה מכ' אמה ימעטאת הקורה, ולר' יהודה לא צריך למעט, ויש להקשות מדוע לא כתוב שם פסול ובסוכה לא כתוב ימעט, ויש לומר שבסוכה פסול מהתורה ולכן כתבו פסולה, אך במבוי שהוא מדרבנן כתבו שניתן לתקן, וללישנא בתרא גם בדאורייתא כותבים תקנה אלא שבסוכה שכתוב כמה דינים כתבו פסולה בכלום, ובמבוי שזה רק דין אחד כתבו תקנה.

לרבה המקור לפסול למעלה כ' הוא מהפסוק **למען ידעו דורותיכם כי בסוכות הושבתי את בני ישראל** ועד כ' אמה אדם יודע שהוא דר בסוכה ולמעלה מכ' שלא שולטת העין אינו יודע שהוא דר בסוכה, **לר' זירא** לומדים מהפסוק **וסוכה תהיה לצל יומם מחורב** עד כ' אמה אדם יושב בצל סוכה ולמעלה מכ' זה לא צל סוכה אלא צל דפנות, ואביי מקשה א"כ העושה סוכה בעשתרות קרנים לא יוצא כי אין שם קרני שמש, ואמר ר' זירא שאם נוריד את קירות הגיא יהיה צל סוכה, אך למעלה מכ' אם נוריד את הדפנות לא יהיה צל מהסכך, **לרבא** לומדים מהפסוק **בסוכות תשבו שבעת ימים** שהתורה אומרת שבשבעת הימים האדם יצא מדירת קבע וישב בדירת עראי, ועד כ' אמה הסוכה היא עראי אך יותר מכ' אמה הסוכה חייבת להיות קבע, ואביי מקשה שלפ"ז העושה סוכה ממחיצות של ברזל לא יצא, אמר רבא שעד כ' אמה שאדם עושה אותה עראי גם אם יעשה בצורת קבע יוצא, אך למעלה מכ' זה רק קבע ולא יוצא גם כשיעשה עראי, **עמוד ב** ר' זירא ורבא לא למדו כמו רבה כי הם למדו מהפסוק **למען ידעו** נאמר לידיעה לדורות, ורבה ורבא לא למדו מהפסוק של ר' זירא שזה הולך על ימות המשיח, ור' זירא למד שלומדים מזה לימוד נוסף, שיכלו לכתוב וחופה תהיה וכתבו וסוכה ללמד דין על סוכה, רבה ור' זירא לא למדו כרבא בגלל קושיית אביי.

ר' יאשיה אומר בשם רב שר' יהודה וחכמים נחלקו רק כשהדפנות אינם מגיעות לסכך ואם הן מגיעות לסכך גם לת"ק כשר יותר מכ' אמה, והוא למד כטעמו של ר' רבה שלמעלה מכ' פסול שאין צל סוכה ואם שולטת, וכשהדפנות מגיעות לסכך העין שולטת,

רב הונא אמר בשם רב שר' יהודה וחכמים נחלקו דוקא בסוכה שאין בה ד' אמות ואם יש בה ד' על ד' גם לת"ק כשרה יותר מכ', והוא למד כטעמו של ר' זירא שלמעלה מכ' פסול שאין צל סוכה ואם היא רחבה ד' אמות יש צל סוכה גם בגבוהה למעלה מכ'.

רב חנן בר רבא אמר בשם רב שר' יהודה וחכמים נחלקו רק בסוכה שאינה רחבה כדי ראשו רובו ושולחנו ואם הסוכה רחבה כדי ראשו רובו ושולחנו גם לת"ק כשרה יותר מכ' והוא לא למד כמו אף אחד מהטעמים לעיל, ר' יאשיה חלק על רב חנן ורב הונא שהם נתנו שיעור באורך הסוכה והוא לא, אך לכאורה רב הונא ורב חנן נחלקו אם הכשר סוכה הוא ד' אמות או אפילו ראשו רובו ושולחנו, אך יש לומר שהם סוברים שהכשר סוכה הוא בראשו רובו ושולחנו ונחלקו רק בדעת ת"ק במשנה שהוא יודה במחזיקה יותר מראשו ורובו ושולחנו ונחלקו רק במחזיקה כדי ראשו רובו ושולחנו, או שנחלקו ביותר מכדי ראשו ורובו עד ד' אמות ויותר מד' אמות כשר לכו"ע.

כתוב בברייתא שר' יהודה מכשיר בסוכה עד מ' ונ' אמה, והוא הביא ראיה שהילני המלכה היתה סוכתה יותר מכ' ונכנסו לשם הזקנים ולא אמרו לה כלום, אמרו לר' יהודה שהיא אשה שפטורה מהסוכה ולכן לא אמרו לה, אמר ר' יהודה שהיו לה ז' בנים, ועוד שכל מעשיה היו

על פי חכמים, והוא אומר טעם נוסף שלא ידחו את טעמו הראשון שבניה הם קטנים הפטורים מהסוכה, שלא יתכן שלא היה בבניה אחד שאינו צריך לאמו, וגם אם יאמרו חכמים שחייבו הוא רק מדרבנן, אך היא עושה כל מעשיה על פי חכמים, ולכאורה זה מובן רק לר' יאשיה שנחלקו בסוכה שהדפנות אינם מגיעות לסכך, ודרכה של המלכה לשבת בסוכה כזו בשביל האויר,

דף ג אך לפי רב חנן שחכמים ור' יהודה נחלקו בסוכה קטנה זה לא מובן שהרי אין דרך מלכה לשבת בסוכה קטנה, ורבה בר רב אדא מבאר שמדובר בסוכה שעשויה קיטוניות קיטוניות, אך יש לדחות שגם בזה אין דרך המלכה לשבת, ורב אשי מבאר שמדובר בקיטוניות שבסוכה שלחכמים בניה יישבו בסוכה גדולה אך היא ישבה בקיטוניות בשביל צניעות, ולכן לא אמרו לה דבר, ור' יהודה סבר שבניה יישבו אצלה ובכ"ז לא אמרו לה דבר.

רב שמואל בר יצחק אומר להלכה שהסוכה צריכה להחזיק ראשו רובו ושולחנו, אמר לו רב אבא שזה כב"ש אמר לו אלא כמו מי, וללישנא בתרא רב אבא אמר לו כמו מי, אמר רב שמואל שזה כב"ש ואין לזוז מזה, ור"נ בר יצחק מקשה שמנין שב"ש וב"ה נחלקו בסוכה קטנה הרי ניתן לומר שהם נחלקו רק בסוכה גדולה ובאופן שיושב בפתח הסוכה ושולחנו חוץ לסוכה, וב"ש גזרו שמא ימשך לתוך הבית וב"ה לא חששו לכך, וכמו ששינוי שמי שהיה ראשו ורובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית לב"ש פסול ולב"ה כשר, ולא כתוב שנחלקו בסוכה שאינה מחזיקה, אך ישנה ברייתא אחרת שלת"ק סוכה המחזיקת ראשו רובו ושולחנו כשירה ורבי פוסל אם אין בה ד' על ד' אמות, ובברייתא אחרת כתוב שלרבי סוכה שאין בה ד' על ד' אמות פסולה, וחכמים סוברים שאפילו אם אין בה אלא כדי ראשו ורובו כשרה ובברייתא השניה לא כתוב שולחנו, אלא צריך לומר שברייתא אחת היא כב"ש והשניה כב"ה, ומר זוטרא מדייק מהלשון במשנה ב"ש פוסלים וב"ה מכשירים ולא כתוב שנחלקו אם יצא או לא יצא, ולכן יש לפרש במשנה שנחלקו במי שהיה ראשו רובו בסוכה ושולחנו בתוך הבית שלב"ש לא יצא ולב"ה יצא, וכשאינה מחזיקה אלא כדי ראשו ורובו לב"ש פסולה ולב"ה כשירה.

יש ברייתא שבית שאין בו ד' על ד' פטור ממזוזה וממעקה, ואינו מטמא בנגעים ולא נחלט בבתי ערי חומה ולא חוזרים עליו מהמלחמה, ולא מערבים בו, ולא מניחים בו עירוב, והוא לא משתתף בשיתופי מבואות, **עמוד ב** ולא עושים עמו עיבור בין שתי עירות ואחים ושותפין לא חולקים בו, לכאורה ברייתא זו היא כרבי שפוסל בסוכה פחות מד' על ד'. ויש לומר שגם חכמים יודו בדיני הברייתא הזו שרק בית שיש בו ד' על ד' נקרא בית דירה, ופחות מכך לא דרים אנשים, ורק בסוכה הכשירו פחות מד' על ד' שהיא דירת עראי.

מה שפטור ממזוזה וממעקה ואין בו טומאת נגעים ולא נחלט בבתי ערי חומה ולא חוזרים עליו ממלחמה, שבכולם כתוב בית, ומה שלא מערבים בו ולא משתתפים עמו ולא מניחים בו עירוב כיון שאינו ראוי לדירה, ודוקא עירובי חצירות לא מניחים בו, אך מניחים בו שיתוף, כמו ששינוי, שעירובי חצירות בחצר ושיתופי מבואות במבוי, והקשו, שהרי כתוב שהנותן עירובו בבית שער אכסדרה ומרפסת אינו עירוב והגר שם אינו אוסר, וביארו שעירוב חצירות בבית שבחצר ושיתופי מבואות בחצר שבמבוי ובית שאין בו ד' על ד' אינו גרוע מחצר שבמבוי,

לא עושים אותו עיבור בין ב' עירות שהוא גרוע אפילו מבורגנים שמחברים כיון שהוא גרוע יותר מבורגנים שהם ראויים לניה, אך פחות מד' אינו ראוי לכלום, האחים והשותפים אינם חולקים בבית פחות מד' ומשמע שאם יש בו ד' חולקים, אך בבבא בתרא שנינו שלא חולקים חצר אם אין ד' אמות לכל אחד, ויש לבאר בברייתא שאין בו דין חלוקה כחצר שרב הונא סובר שחצר מתחלקת לפי פתחיה, ולרב חסדא נותנים ד' אמות לכל פתח ואת השאר חולקים בשווה, ורק לבית שעומד לשימוש נותנים ד' אמות ופחות מד' אמות שעומד לסתרו לא נותנים לו חצר.

סוכה הגבוהה מכ' ומיעט גובהה בכרים וכסתות אינו מיעוט.